

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

Кафедра педагогічної майстерності
та менеджменту

Для участі в конкурсі

*«Від студентського самоврядування -
до самоврядування громад»*

Наукова робота

«Створення Полтавського молодіжного проекту
«Школа майбутньої сім'ї»

Автор:

Барбінова Алла Володимирівна,

студентка групи П-33,

голова студентського

профспілкового комітету

природничого факультету

ПНПУ імені В.Г. Короленка

Науковий керівник:

Гриньова М.В. – доктор
педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогічної
майстерності та менеджменту,
декан природничого факультету
ПНПУ імені В.Г. Короленка
заслужений працівник
освіти України

Науковий консультант:

Кращенко Ю. П. – старший викладач
кафедри педагогічної майстерності та
менеджменту
ПНПУ імені В.Г. Короленка

Полтава – 2011

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Виховання в молоді сімейних цінностей як соціально-педагогічна проблема	5
1.1. Сім'я та сімейні цінності: генеза проблеми	5

1.2. Девальвація сімейних цінностей в українському суспільстві: причини та наслідки.....	9
1.3. Виховання духовних цінностей майбутнього сім'янина.....	14
Розділ 2. Полтавський молодіжний проект «Школа майбутньої сім'ї» як основа підготовки молоді до сімейного життя.....	18
2.1. Дослідження сімейних цінностей полтавської молоді.....	18
2.2. Розробка Положення Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї».....	21
2.3. Перспективний план і зміст Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї».....	25
Висновки.....	32
Література.....	35
Додатки.....	38

Вступ

Особливості сучасного політичного, економічного та соціального розвитку України, глибока криза, що охопила всі сфери суспільства, негативно впливає на функціонування та розвиток інституту сім'ї. Сімейно-шлюбні

відносини характеризуються тривожними тенденціями, пріоритетне місце серед яких посідає зростання кількості розлучень, і відповідно, неповних сімей, рівень народжуваності не забезпечує відтворення населення та продовжує зменшуватися. Як свідчать статистичні дані Головного управління статистики у Полтавській області, в період із січня до жовтня 2009 року в Полтавській області зареєстровано 8563 шлюби, а кількість розлучень у цей же період становить 4141 без урахування розірвання шлюбів, здійснених у судовому порядку (відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 1 липня 2010 року № 2398-VI). За аналогічний період 2010 року зареєстровано 8259 шлюбів, а офіційно розірвано – 4010. Значна кількість розлучень є досить загрозливою тенденцією.

Суспільство, яке прагне економічного розвитку та процвітання, має бути максимально зацікавлене в міцній та здоровій сім'ї. Зміни, які відбуваються в Україні, стосуються й проблем сім'ї, актуалізації її цінностей, як запоруки розвитку держави. Основою для створення сім'ї є шлюб як санкціонована суспільством форма стосунків між особами різної статі.

Майбутнє інституту сім'ї значною мірою залежить від сучасної молоді. Сучасне виховне середовище, у якому формується молодь як громадянин і особистість, не дає чітких орієнтирів на сім'ю та формування сімейних цінностей. Уявлення молоді про роль сім'ї та її функції спотворюється через неправильне формування світосприйняття та життєвих установок, що значною мірою впливає на бажання створення власної сім'ї. Необізнаність молоді про особливості сімейного життя робить актуальним пошук шляхів стабілізації сім'ї та відповідного підходу до її утворення; формування у молоді уявлень про майбутню сім'ю. Тому **актуальність нашого дослідження** полягає в тому, що наразі гостро постає проблема підготовки молоді до створення сім'ї та сімейного життя; виховання сімейних цінностей.

Об'єкт дослідження – сімейні цінності сучасної молоді.

Предмет дослідження – виховання сімейних цінностей у молоді в Полтавському молодіжному проекті «Школа майбутньої сім'ї».

Мета дослідження: створення та реалізація Полтавського молодіжного

проекту «Школа майбутньої сім'ї».

Базою для дослідження є Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Вищий державний навчальний заклад «Українська медична стоматологічна академія», Полтавський національний технічний університет імені Ю.Кондратюка, Полтавський аграрний коледж управління і права.

Завдання роботи обумовлені її метою та предметом дослідження:

1. Визначити роль та місце сімейних цінностей у вихованні сучасної молоді.
2. Дослідити сімейні цінності полтавської молоді.
3. Розробка положення та створення Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї».

РОЗДІЛ 1. Виховання в молоді сімейних цінностей як соціально-педагогічна проблема

1.1. Сім'я та сімейні цінності: генеза проблеми

Сім'я є складним соціальним інститутом, який торкається всіх сфер людської життєдіяльності та охоплює всі рівні соціальної практики: від особистісного до державного, від матеріального до духовного. Сім'я – це не тільки основа суспільства, але й складний соціальний організм, який постійно змінюється згідно з внутрішньою логікою свого розвитку. Разом з тим, сім'я є полем взаємодії всіх демографічних процесів і всі проблеми соціально-демографічного розвитку безпосередньо пов'язані з процесами утворення, функціонування, розвитку й трансформації сім'ї [21]. Сім'я є малою контактною групою людей, які взаємодіють між собою. Так, Н. Спенсер вважає сім'єю засновані на кровній спорідненості, шлюбі або усиновленні об'єднання людей, зв'язаних спільністю побуту і взаємною відповідальністю за виховання дітей. Відомий дослідник сім'ї О.Г. Харчев звертає увагу на зв'язок сім'ї з потребами суспільства. Він розглядає сім'ю як історично конкретну систему шлюбних взаємин, як малу соціальну групу, члени якої пов'язані шлюбними, родинними відносинами, спільністю побуту і взаємною моральною відповідальністю. Соціальна необхідність сім'ї, на думку Харчева, була обумовленою потребою суспільства у фізичному і духовному відтворенні населення [20].

Звернення до історії засвідчує, що окремі питання сімейно-шлюбних відносин привертали увагу мислителів, які жили і працювали в сиву давнину. Серед них передусім слід назвати Платона, Аристотеля, Ф.Бекона, Ж.-Ж. Руссо, І.Канта. Проте ознак предмета комплексного аналізу сім'я вперше набуває лише в Е.Гегеля, який у межах своєї «Філософії права» дійшов висновку, що сім'я – це складне і багатомірне утворення, основними системоутворюючими моментами якого є шлюб, власність і діти [22, с 51].

Проте, інститут сім'ї завжди викликав інтерес фахівців різних наукових напрямів, але особливо зростає зацікавленість проблемами сім'ї в ХХ ст. Це було пов'язано з кардинальними змінами, що відбувалися в економічній та соціокультурній сферах життя суспільства, які впливали на життєдіяльність людини.

Сім'я є одним з найдавніших соціальних утворень в суспільстві, що виконує низку соціально значущих функцій. Залежно від пріоритетів того чи іншого суспільства, періодів історичного розвитку, змінювався як характер виконання сім'єю певних функцій, так і їхня ієрархія. Проте сім'я відрізняється специфічними функціями, що притаманні їй на всіх етапах розвитку [14].

Основними функціями сім'ї є:

- *репродуктивна* – полягає у народженні дітей;
- *економічна* – суспільне виробництво засобів для життя, ведення власного господарства, наявність власного бюджету, організація споживацької діяльності;
- *виховна* – соціалізація дитини;
- *комунікативна* - організація внутрішньосімейного та позасімейного спілкування;
- *гедоністична* – наявність у людини загально біологічної сексуальної потреби, задоволення якої є такою ж необхідністю, як задоволення спраги та голоду;
- *рекреаційна та психотерапевтична* – безумовне прийняття кожного члена сім'ї, незважаючи на його статус, зовнішність, успіхи та фінансове становище;
- *первинного соціального контролю* – забезпечення виконання норм членами сім'ї, особливо тими, хто за різних обставин (вік, захворювання тощо) не володіє достатньою мірою здатності самостійно регулювати власну поведінку відповідно до соціальних норм;
- *відновлювальна* – укріплення здоров'я та довголіття членів сім'ї. Це важливий фактор фізичного та психологічного благополуччя людини;
- *дозвільна* – організація раціонального дозвілля, задоволення потреб у

сумісному проведенні дозвілля;

- *інформаційна* – отримання членами сім'ї інформації про доквілля [7, с. 33].

Розглянуті функції сучасної сім'ї є узагальненими і не вичерпують переліку функцій сім'ї. Існування їх зовсім не означає виконання кожною конкретною сім'єю кожної функції. До того ж інститут сім'ї постійно змінюється, що зумовлено розвитком суспільства, і отже зміною суспільних потреб. На систему конкретних цінностей, норм, санкцій та їх взаємозв'язок із сімейною поведінкою на різних стадіях розвитку сім'ї істотно впливають соціально-економічні, ідеологічні та історичні чинники.

Сукупність норм та санкцій інституту сім'ї регулює стосунки між чоловіком і дружиною. Одні норми (обов'язки, права) мають юридичний характер і регламентуються законодавством. У нашій країні на даний момент така регламентація здійснюється на основі сімейного Кодексу України. Інші норми регулюються мораллю, звичаями, традиціями. До них належать норми шлюбного вибору, дошлюбні поведінки, норми розподілу компетенції між чоловіком дружиною, виховання дітей, сімейний відпочинок тощо. Певна регуляція здійснюється й у взаєминах з родичами, друзями.

Різноманітність сімейних відносин зумовила появу багатьох типів сім'ї. У соціологічних дослідженнях їх класифікують за такими критеріями:

- *за характером спорідненості:*

- консангвінальна (кровноспоріднена) — тип сімейної організації, в якому основними є відносини дітей з батьками і дітей між собою, тобто відносини, що базуються на кровній спорідненості, а не на зв'язках між подружжям;

- кон'югальна (подружня чи шлюбна) — тип сімейної організації, в якій основними є відносини жінки і чоловіка, а не кровно-родинні зв'язки.

- *За кількістю представлених поколінь:*

- однопоколінна, що складається з подружньої пари без дітей;

- проста або нуклеарна — подружня пара з дітьми, які ще не одружені.

Найбільш розповсюджений тип сім'ї в сучасному суспільстві;

–розширена, що складається з трьох і більше поколінь, які з’явилися внаслідок одруження дітей та онуків і зв’язані спільним господарством;

•*за типом подружжя:*

–проста — моногамія;

–складна — поліандрія, полігінія тощо, що виникає, коли кілька нуклеарних сімей об’єднуються через спільного чоловіка чи жінку;

–розширена, що складається із кількох нуклеарних сімей, які живуть разом і ведуть спільне господарство;

•*за наявністю батьків:*

–повна, коли є батько і мати;

–неповна, коли відсутній хтось із батьків;

•*за кількістю дітей:*

– бездітна – немає дітей;

–одnodітна – одна дитина;

– багатодітна – троє і більше дітей;

•*за розподілом ролей:*

–партнерська — заснована на взаєморозумінні подружжя і добровільному розподілі ролей згідно з можливостями і схильностями кожного з них;

–матріцентрична — центральне місце посідає мати через обмежену включеність батька в сімейне життя;

–патерпальна — центральне місце посідає батько; він піклується про інших членів сім’ї, ставиться до них поблажливо як до слабших;

•*за ступенем самостійності:*

–автономна — така, що є самодостатньою, самостійною одиницею;

–гетерономна — така, котра не є економічно самодостатньою, засоби до життя забезпечує один чи кілька її членів, характеризується чітким розподілом обов’язків, а отже, дотриманням норм, правил, що запроваджені іншими.

Окрім типів сім’ї також виділяють структуру сімейних відносин. Під структурою сімейних відносин розуміють сукупність родинних, духовних, моральних, правових, владних та інших відносин між подружжям, батьками і

дітьми, іншими членами сім'ї [18].

Вивчення сім'ї як соціального інституту дає змогу суспільству краще зрозуміти взаємозв'язок трансформації потреб суспільства із розвитком шлюбно-сімейних відносин, виявити, що дезорганізує суспільство, визначити типи сімейної поведінки, соціальний механізм формування і зміни сімейних норм, цінностей у різних культурних, політичних, економічних, ідеологічних умовах, а також співвідношення цих норм, зразків поведінки з реальним виконанням ролей у шлюбно-сімейних відносинах, відповісти на багато інших соціальне важливих питань, які потребують певного суспільного регулювання. Загалом парадигма соціального інституту зорієнтована в основному на зовнішні зв'язки сім'ї, а її внутрішні зв'язки досліджуються через призму понять, які характеризують малу соціальну групу.

1.2. Девальвація сімейних цінностей в українському суспільстві:

причини та наслідки

Сучасна сім'я нині перебуває в кризовому стані. Зменшується народжуваність, втрачається розуміння сенсу сімейного життя, його орієнтація на виховання дітей; батьки недостатньо знають вікові та індивідуальні особливості дітей, не усвідомлюють значення цієї інформації для формування дитячої особистості, вибудовують процес виховання інтуїтивно, часто без урахування реалій, не намагаючись навіть спрогнозувати, до яких наслідків можуть призвести обрані дії. Особливе занепокоєння викликають факти байдужого або упередженого ставлення молоді до реалій сьогодення, визначення пріоритетів майбутнього самостійного життя, серед яких домінують матеріальні чинники, індивідуалізм. Мова йде про девальвацію сімейних цінностей.

Девальвація сімейних цінностей, як стверджують вчені і переконує дійсність, – це наслідки не лише матеріального збіднення великої кількості людей, але й знецінення духовно-моральних принципів, втрата сенсу існування, віри в майбутнє [4].

Однією з причин кризи в духовно-етичній сфері сучасного суспільства є

руйнування традиційних засад сім'ї. Кризові явища в житті сім'ї багатоманітні. Зокрема це:

1. *Зруйновані етичні уявлення про шлюб і сім'ю:*

- подружні відносини в сучасному світі перестали бути виразом жертовної любові і духовної єдності;

- майже повністю втрачено уявлення про необхідність довічної вірності подружжя і нерозривності шлюбу.

2. *Пошкоджені засади сім'ї:*

- фактично повністю зруйнована ієрархія сімейних взаємовідносин;

- втрачено традиційний устрій сімейного життя.

3. *Втрачене традиційне сприйняття батьківства і дитинства:*

- Культ життєвого успіху, матеріального благополуччя, професійного і суспільного зростання призвів до катастрофічного падіння соціального престижу материнства і батьківства.

- Втрачено традиційне розуміння сімейного виховання як добровільної «самопожертви», жертовної батьківської любові, праці і зусиль направлених на встановлення духовної спільноти з дітьми.

Саме реалії кризових явищ в духовно-етичній сфері життя сучасної сім'ї як причини девальвації сімейних цінностей ведуть за собою ряд наслідків, які впливають на стан і благополуччя сучасної сім'ї. Зокрема, це: зниження рівня народжуваності, ріст чисельності абортів, порушення внутрішньо-сімейних батьківських і дитячо-батьківських відносин, збільшення кількості неповних і неблагополучних сімей, бездоглядність і безпритульність дітей, прояви насильства в сім'ї тощо.

Розглянемо ці наслідки окремо.

Зниження рівня народжуваності. Процес зниження рівня народжуваності має глобальний характер. Це насамперед зміни в соціальному статусі жінки, розширення сфери її поза сімейних інтересів, підвищення рівня освіти та зайнятості. Зниження дитородної активності в сучасних умовах в основному зумовлюється тим, що задоволення потреби в дітях, в материнстві та

батьківстві конкурує з низкою інших потреб, тим елементарніших, чим нижчий рівень життя сім'ї. Основним чинником низької дітородної активності є її недостатнє економічне забезпечення. Сучасний незадовільний стан дітородної діяльності в Україні є одним з основних проявів демографічної кризи. Більшість шлюбних пар обмежується народженням однієї дитини, або залишається бездітними. У зв'язку з цим рівень народжуваності є вкрай низьким. У 2007 році сумарний показник народжуваності в Україні становив 1,3 дитини на жінку, в той час як для так званого нульового приросту населення за даного рівня смертності він мав становити 2,3 дитини [15].

Бездоглядність і безпритульність дітей. На фоні знецінення сімейних цінностей, зниження рівня життя населення збільшилася кількість бездоглядних дітей. Позбавлені постійної батьківської уваги, вони опиняються перед небезпекою потрапити у сферу кримінальних структур, стати на шлях жебракування, бродяжництва [5]. Бездоглядні діти – це діти, не забезпечені сприятливими умовами для фізичного, духовного та інтелектуального розвитку (матеріальне благополуччя сім'ї, належне виховання, догляд та дбайливе ставлення до дитини, здорова моральна атмосфера). Безпритульні діти – це діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ї або дитячі заклади, де вони виховувалися, і не мають певного місця проживання (відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» [10]) [13,с.78]. Відсутність позитивних емоційних стосунків із близьким сімейним оточенням, упевненості дитини в постійності та надійності любові батьків, їхній підтримці та повному прийнятті виявляється згодом у спотворенні їх особистісного розвитку. Усвідомлення дитиною, що її не люблять, не поважають і не визнають у сімейному оточенні, провокує її до пошуку шляхів зміни свого оточення на більш прихильне, до втечі з дому, знаходження бажаного товариства [3, с.21-22].

Насильство в сім'ї. Насильство в сім'ї - це будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого, якщо ці дії завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю. Домінуючими

причинами насильства в сім'ї є чинники соціального та психологічно-індивідуального характеру. До чинників соціального характеру належать структура сім'ї в суспільстві із гендерно-рольовим розподілом в ній, та соціокультурний аспект життєдіяльності суспільства із рівнем культури членів сім'ї, що визначає характер поведінки кожного, гармонію взаємин або рівень конфліктності, наявність потенційного агресора в сім'ї та жертви. До чинників психологічного характеру належать прагнення до домінування в сім'ї: панувати за будь-яких обставин, відчувати перевагу над іншими. Часто така поведінка має садо-мазохістські напрями, пов'язана із психологічними відхиленнями або соціально-психологічними девіаціями (наркоманія, алкоголізм) [11].

Неповні та неблагополучні сім'ї. Проблема неповної і неблагополучної сім'ї не нова, але актуальність її очевидна: існує чітка світова тенденція збільшення кількості неповних і неблагополучних сімей, що свідчить про загрозу руйнації інституту сім'ї. Неповна сім'я, виходячи із загального трактування поняття «сім'я» – це сім'я, в якій порушеними є шлюбні взаємини та певні функції. Неповна сім'я – це сім'я, в якій діти проживають з одним із батьків. Основними ознаками неповної сім'ї є: наявність неповнолітньої дитини, наявність стосунків спорідненості, спільність бюджету та сумісне проживання членів сім'ї оскільки частими є ситуації, коли мати віддає дитину родичам та не згадує про неї роками, однак має офіційний статус самотньої матері. Специфічною рисою неповної сім'ї є збіг таких категорій, як «психологічний клімат» і «батьківсько-дитячі взаємини», оскільки саме батьківсько-дитячі взаємини створюють психологічний клімат.

Неблагополучну сім'ю В. Целуйко розглядає як сім'ю з порушенням структури, ігноруванням основних сімейних функцій, що має приховані дефекти виховання, які, у свою чергу, призводять до появи «складних» дітей. Однак вихідцям із неблагополучних сімей не гарантована життєва неуспішність, неблагополучна сім'я надає несприятливий життєвий старт, але шлях до фінішу залежить суто від самої особистості. М. Докторович критеріями неблагополучності вважає: емоційне та фізичне відторгнення, несприйняття, нещирість у стосунках, відсутність загальних інтересів,

конфліктність, фізичне та психічне насильство, деспотичність тощо [7, с. 35].

Порушення внутрішньо-сімейних батьківських і дитячо-батьківських відносин. Причинами порушення внутрішньо-сімейних батьківських і дитячо-батьківських відносин є внутрішньо-сімейні конфлікти. Зокрема, це: незадоволені потреби, на які очікувало подружжя від шлюбу, недовіра взаємин, низький рівень згуртованості та взаємодопомоги у сім'ї, невпорядкованість побуту, негативні особистісні риси та відхилення у поведінці членів сім'ї [16]. На превеликий жаль, частими результатами сімейних конфліктів є розлучення.

Взаємини дорослих і дітей є не тільки засобом підтримки їхніх контактів, а й досить дієвим методом сімейного виховання – виховання спілкуванням. Це відбувається тому, що саме в спілкуванні з дорослими діти найчастіше засвоюють (а точніше закріплюють) свої моделі поведінки. Однак через духовну і психологічну порожнечу сімейних відносин діти і підлітки обтяжуються перебуванням в батьківському будинку, замінюючи сім'ю «тусовкою» в компаніях однолітків [3, с.22]. Така криза у взаєминах між батьками і дітьми спричиняється такими причинами: практичною відсутністю єдиної теорії сімейного виховання, яка б дозволила мати чітку стратегію вирішення педагогічних проблем; значна плутанина з цінностями у сучасних батьків; низький рівень морально-психологічних відносин у сім'ї та ін. [9].

Видатний педагог В. Сухомлинський наголошував, що в сім'ї «шліфуються найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини-культурної особистості. Із сім'ї починається суспільне виховання. У сім'ї, образно кажучи, закладається коріння, з якого виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. Сім'я – це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи» [2].

1.3. Виховання духовних цінностей майбутнього сім'янина

Як слушно зазначає А. Карасевич, у нинішніх соціально-педагогічних умовах питання готовності молоді до створення сім'ї набуває особливої

актуальності внаслідок нової парадигми життєвих цінностей, перебудови психологічних стереотипів ставлення до явищ соціальної дійсності, умов життя більшості українських сімей [12, с. 22].

В умовах збільшення відчуження в сімейних стосунках актуальним стає відродження релігійно-моральних цінностей. Православ'я, як один з напрямків християнства, прагне до реалізації абсолютних цінностей віри, добра та любові, як фундаментальних основ стабільних сімейних відносин. Для православ'я характерною є орієнтація на надіндивідуалістичні моральні цінності, котрі ставлять сімейний добробут вище особистої вигоди [1].

Біблійна теорія Старого завіту пояснює, що шлюб – це з'єднання одного чоловіка і однієї жінки (початок створення людства). «І перетворив Господь Бог те ребро, що взяв із Адама, на жінку, і привів її до Адама. І промовив Адам: «Оце тепер вона – кість від костей моїх, тіло від тіла мого. Вона чоловіковою буде зватися, бо взята вона з чоловіка. Покине тому чоловік свого батька та матір свою, й пристане до жінки своєї, - і стануть вони одним тілом».

Християнське (новозавітне) віровчення в питаннях шлюбу спирається на старозавітні правила, насамперед щодо єдності чоловіка і жінки. У Новому завіті йдеться про важливість любові чоловіка до своєї дружини. Християнське світорозуміння передбачає слухняність та любов дітей до своїх батьків. Дорослі діти мають шанувати своїх батьків, і це є запорукою довгого й хорошого життя людини. «Шануй батька свого й матір свою» – це перша заповідь з обітницею – «щоб добре велося тобі, і щоб ти був на землі довголітній!» [12, с22].

Поза сумнівом, кожна родина, навіть якщо вона не сповідує християнство як конфесію, має будуватись на християнських засадах. Християнська православна сім'я керується заповіддю Христа любити своїх ближніх. Якщо немає любові, любові щирої, християнської, такої, як намагався описати її апостол Павло (1 Кор. гл. 13), то не буде в сім'ї стержня, а відтак не буде у держави опори [8, с. 20].

Сім'я – це спільнота, в основі існування якої лежить любов. Досвід любові є фундаментом сімейного життя, від якого залежить сімейне благополуччя. Сімейне благополуччя не може бути забезпечене лише вдалими зовнішніми

обставинами, комфортом, матеріальними і побутовими цінностями. Сім'ю народжує, плекає і укріплює духовна єдність. У Святому Письмі до людського шлюбу прикладене найвищої міри уподобання – образ єднання Христа та Церкви. На тлі цього єднання стає зрозумілою різниця шлюбних покликань чоловіка і жінки, котра веде до сімейної гармонії. Чоловік – духовний глава, утримувач і податель благ, захисник від злоби зовнішнього світу; жінка – берегиня домашнього комфорту і затишку, вихователька дітей. Не в битвах і торжищах, але в ніжності подружній і величності материнства розкривається вся краса жіночої душі.

Порушення заповітної Богом сімейної ієрархії – прагнення жінки бути главою сім'ї і допустимість цьому з боку чоловіка спотворюють шлюб. Чоловік створений сильнішим, ніж жінка, і він повинен керувати сім'єю, але не насильно, а з повагою, шаною і любов'ю. Водночас ту ж вірність повинна плекати дружина до свого чоловіка [17].

Зобов'язанням в сім'ї є безкорислива любов. Кожен повинен забути своє «я», присвятити себе іншому. Потрібна витримка й терпіння, бо нетерплячість може дуже нашкодити. Різке слово надовго затримує злиття душ. З обох боків мусить бути бажання зробити шлюб щасливим і перемогти усе, що цьому заважає. Найсильніша любов потребує щоденного підкріплення. Ще один секрет щастя в сімейному житті – це увага один до одного. Чоловік і дружина повинні постійно надавати один одному знаки найніжнішої уваги і любові. Також важливим елементом щасливої сім'ї є єдність інтересів. Ніщо з турбот дружини не повинне здаватися дуже дрібним, навіть для гігантського інтелекту найбільшого з чоловіків. Кожна мудра і вірна дружина охоче цікавитиметься справами її чоловіка [1].

Народження дитини – це благодатний дар Божий і водночас нове покликання і праця для батьків. Коли в сім'ї народжується немовля, то воно вимагає особистого прикладу батьків у вихованні. Святитель Дмитро Ростовський писав: « Прикладом добрих справ дітям має бути власний приклад. Юні краще наставляються добрим життям, аніж словом. Тому що діти особливо наслідують життя батьків, що помічають в них, те й самі наслідують. Тому

батькам слід подавати благочинний приклад своїм життям, якщо вони прагнуть виховати благочестиву дитину. Слово кожного наставника, пов'язане з життям – достойна і сильна настанова, тим паче настанова батьківська». Не в тому полягає суть православного виховання, щоб дитина усвідомила християнське життя інтелектуально. Потрібно, щоб воно мало місце не лише в його свідомості, а, головним чином, у серці [19].

Без глибокої, самовідданої любові до дітей не буває, і не може бути повноцінного сімейного виховання. Світле благородство й велика любов матері до дітей формує її авторитет і, водночас, силу виховного впливу. Однак у любові до дітей треба мати почуття міри, ніколи не впадати в нерозумну, сліпу любов, яка спотворює виховання. Також батьки не повинні виховувати дітей в суворості за допомогою покарань. Розумно люблять своїх дітей ті батьки, які ніжність не доводять до розпеченості, піклування – до потурання примхам, а вимогливість поєднують з повагою до особистості дитини [1].

Поруч з матір'ю важливу роль у вихованні дітей відіграє батько. Для дитини батько має стати «схожим на Бога». І не дарма. Батько породжує дітей, і з плоті, і духовно. Якщо батько відповідальний перед Богом, то Господь сам відкриває шлях до себе кожному з дітей. Бути батьком – це не роль, це означає бути наставником для своєї дитини, взірцем для наслідування. Разом із матір'ю батько повинен бути уважним до своєї дитини, подавати приклад своєї витримки, виховувати в дитини вміння опановувати себе. Важливо, щоб батько навчив дитину бачити головне в позитивних і негативних життєвих фактах. Діти завжди мають бути впевненими в підтримці батька. Найважливішим моментом для батька є розуміння і підтримка гармонії, поваги та взаємної згоди з матір'ю, особливо перед дітьми [6, с.23].

Як стверджував Іоанн Златоуст, «немало важлива справа – благоустрій шлюбу. Це велика і складна задача, але водночас і благородна.» На переконання єпископа Сільвестра, ідеалом сім'ї є християнське вдосконалення, і чоловік з дружиною мають бути в цьому взаємопов'язані. Перш ніж погодитися на шлюб, чоловіку і жінці необхідно встановити відношення партнера до канонів Церкви, до виховання дітей, визначити життєві позиції і

орієнтири, чітко усвідомити, яким цінностям надається перевага.

РОЗДІЛ 2. Полтавський молодіжний проект

«Школа майбутньої сім'ї» як основа підготовки молоді до сімейного життя

2.1. Дослідження сімейних цінностей полтавської молоді

З метою дослідження рівня готовності молоді м. Полтава до створення власної сім'ї ми спробували виявити такі особливості:

- чи бажають студенти провідних вузів Полтави створити власну сім'ю;
- яке місце в ієрархії сімейних цінностей сучасної студентської молоді м. Полтави займають сімейні цінності;
- що студенти вкладають в поняття «сімейні цінності»;
- які в сучасній молоді виникають питання стосовно створення власної сім'ї.

Керуючись цими положеннями нами було розроблено анкету, яка дала змогу чітко проаналізувати досліджувані питання. (Додаток 1)

У опитуванні приймали участь юнаки і дівчата віком від 16 до 24 років. Опитування проводилося на базі Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка (організатори опитування: голова студентського профспілкового комітету природничого факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка А.Барбінова, студентка історичного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка І.Запека), Вищого державного навчального закладу «Українська медична стоматологічна академія» (організатор – заступник голови студентського парламенту ВДНЗУ «УМСА» О.Пилипенко), Полтавського національного технічного університету імені Ю.Кондратюка (організатор – голова електромеханічного факультету А.Фургас), аграрного коледжу управління і права (організатор – голова студентської ради аграрного коледжу управління і права).. Дослідженням охоплено 248 осіб.

Як свідчать дані таблиці 1, спостерігається чітка закономірність, що

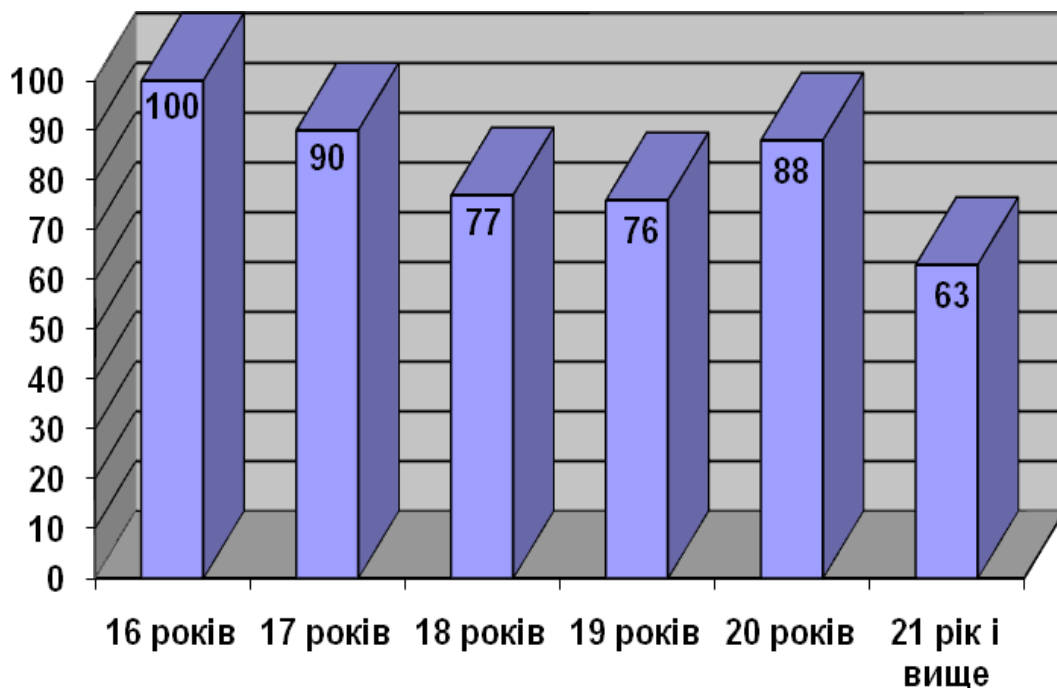
студенти усіх досліджуваних вікових категорій, при чому як юнаки так і дівчата, надають перевагу сімейним цінностям над матеріальними, духовними, навчальними та ін.

Табл. 1

Ієрархія життєвих цінностей студентської молоді м. Полтави

№ п/п	Вік	Життєві цінності, %				
		матеріальні	духовні	сімейні	навчальні	інші
1.	16 років	14	27	41	11	7
2.	17 років	16	29	31	21	3
3.	18 років	20	25	40	13	2
4.	19 років	16	20	43	14	7
5.	20 років	24	15	40	18	3
6.	21 рік і вище	27	18	39	7	9

Однак при відповіді на запитання «Чи хочете ви створити сім'ю?» студенти віком 16 років на 100% відповідають «так», 17 років – 90%, 18 років – 77%, 19 років – 76%, 20 років – 88%, 21 і вище – 63%.

Визначення бажання створення сім'ї студентської молоді м. Полтави

З одного боку спостерігаємо високі показники бажання створити сім'ю, а з іншого прослідковуємо тенденцію, що чим старший респондент, тим слабше у нього виражене бажання до створення сім'ї.

На нашу думку, така тенденція виникає внаслідок необізнаності молоді про сімейне життя і про труднощі, які стоять на перешкоді створення і повноцінного функціонування сім'ї. Підставою такого твердження є відповіді на питання «Які питання у створенні власної сім'ї Вас найбільше цікавлять?», на що респонденти відповідають «пошук і вибір партнера», «матеріальне забезпечення сім'ї», «господарські проблеми», «взаємоповага, подружня вірність, любов», «народження та виховання дитини, батьківство та материнство», «розподіл сімейних обов'язків».

Вагомим фактором, який впливає на створення молоді сім'ї, є сформованість у молоді сімейних цінностей та рівень готовності до сімейного життя. Дослідження сімейних цінностей молоді м. Полтава призвело до висновків, що сучасна молодь чітко не орієнтується у розумінні сутності сімейних цінностей. Хоча частими відповідями на питання «Що Ви вкладаєте в поняття «сімейні цінності»?» у всіх вікових груп трапляються довіра, взаємоповага, добробут у сім'ї, любов, подружня вірність, народження і виховання дітей та ін., проте, трапляються відповіді, які чітко вказують на те, що в молоді сформоване недостатнє уявлення про сімейні цінності. Юнаки та дівчата віком 16 та 17 років під сімейними цінностями розуміють статеві відносини між чоловіком і дружиною, 18 і 19 років – регламентованість відносин; у подальших досліджуваних вікових категоріях – матеріальні блага, фінансова стабільність сім'ї. З огляду на таку ситуацію, постає гостра необхідність у формуванні у молоді сімейних цінностей, що значно вплине на рівень готовності до створення власної сім'ї.

Саме з метою підготовки молоді до сімейного життя ми створюємо Полтавський молодіжний проект «Школа майбутньої сім'ї», у якому молодь віком від 16 до 25 років під час навчання зможе отримати ґрунтовні теоретичні знання і консультації з різних галузей, які допоможуть при створенні власної сім'ї і успішному її функціонуванні.

2.2. Розробка Положення Полтавського молодіжного проекту

«Школа майбутньої сім'ї»

З метою регламентації діяльності Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї» нами розроблене відповідне Положення, яке потребує затвердження рішенням сесії Полтавської міської ради чи розпорядженням Полтавського міського голови.

ПОЛОЖЕННЯ
про Полтавський молодіжний проект
«Школа майбутньої сім'ї»

1. Полтавський молодіжний проект «Школа майбутньої сім'ї» – це комплекс заходів, які направлені на підготовку студентської молоді м. Полтава до сімейного життя і виховання в них сімейних цінностей.

2. Школа в своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України, постановами Кабінету Міністрів України, Сімейним Кодексом України, рішеннями Полтавської міської ради та її виконавчого комітету, розпорядженнями міського голови, іншими нормативно-правовими актами та цим Положенням.

3. Діяльність Школи спрямована на засвоєння молоді м. Полтави комплексу необхідних знань про особливості подружнього життя, підготовка до створення молодої сім'ї, формування сімейних цінностей.

4. Головними завданнями Школи є:

– навчання молоді з метою підвищення відповідальності перед шлюбом і сімейним життям;

– підготовка молоді до створення власної сім'ї.

– формування високого рівня етико-психологічної культури сімейних відносин, формування сімейних цінностей;

– ознайомити молодь м. Полтава з особливостями дошлюбної поведінки в стосунках з особами протилежної статі.

– опанування слухачами Школи навичок самоаналізу, саморозуміння, розуміння почуттів і мотивів поведінки близьких людей, уміння робити вибір і

брати на себе відповідальність.

– засвоєння навичок конструктивного спілкування, усвідомлення потреби в нових знаннях;

– розглянути проблеми молоді сім'ї та шляхи їх подолання та уникнення;

– розширити знання молодих осіб про юридично-правові та господарсько-економічні особливості сім'ї;

– формування усвідомленого батьківства та навичок виховання дітей.

Підвищення соціальної престижності ролі батьківства та материнства.

5. Слухачами Школи є молоді люди віком від 16 до 25 років, які мають вищу освіту або навчаються у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації міста Полтави, учні 10-11 класів загальноосвітніх шкіл міста.

6. Набір слухачів здійснюється на підставі поданих анкет та заяв претендентів. Список слухачів Школи затверджується заступником міського голови з питань діяльності виконавчих органів (питання діяльності та розвитку гуманітарної сфери).

7. Конкурс організовує та проводить управління у справах сім'ї, молоді та спорту. Персональний склад комісії затверджується щороку, за тиждень до оголошення конкурсу, начальником управління у справах сім'ї, молоді та спорту. До її складу входять: заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів (питання діяльності і розвитку гуманітарної сфери), начальник управління у справах сім'ї, молоді та спорту, заступник начальника управління у справах сім'ї, молоді та спорту – начальник відділу у справах сім'ї та реалізації молодіжної політики та представники організацій, які беруть участь у реалізації проекту за згодою.

8. Щороку проведення занять Школи розпочинається відповідно до наказу начальника управління у справах сім'ї, молоді та спорту після проведення конкурсу.

9. Школа планує свою діяльність самостійно. Основним документом, що регулює діяльність роботи Школи є перспективний план роботи, який розробляється щорічно управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту за участю

організацій, які беруть участь у реалізації проекту за згодою, та затверджується заступником міського голови з питань діяльності виконавчих органів (питання діяльності і розвитку гуманітарної сфери).

10. Навчання проходить в позаурочний час з лютого по травень.

11. Слухачі Школи мають право:

- одержувати консультативну допомогу з правових та інших питань, необхідні інформаційні матеріали від управлінь та відділів міськвиконкому за напрямом діяльності, а також від лекторів навчання;

- засвоювати якісну і повноцінну інформацію, яка надається під час занять Школи.

12. Слухачі Школи зобов'язані:

- відвідувати заняття Школи у відповідності зі встановленим розкладом;

- сумлінно брати участь у реалізації програм і заходів, передбачених перспективним планом Школи;

13. Слухачі Школи, які не з'явилися на 4 заняття без поважної причини, можуть бути відраховані наказом начальника управління у справах сім'ї, молоді та спорту.

14. Після завершенню проходження навчання слухачі Школи отримують сертифікат про проходження навчання (сертифікат виготовляється управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту).

15. Організаційне, матеріально-технічне забезпечення діяльності Школи здійснює управління у справах сім'ї, молоді та спорту та організації, які беруть участь у реалізації проекту за згодою.

16. Джерела фінансування: міський бюджет, а також за рахунок інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

17. Науковий консультант проекту – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної майстерності та менеджменту, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, заслужений працівник освіти України

Марина Вікторівна Гриньова.

18. Перелік організацій, які беруть участь у реалізації проекту:

Управління у справах сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Полтавської міської ради;

Постійна комісія з питань освіти і культури, фізкультури, спорту та молодіжної політики Полтавської міської ради;

Студентська рада Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (за згодою);

Студентський парламент Вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія» (за згодою);

Студентський парламент Полтавського національного технічного університету імені Ю. Кондратюка (за згодою);

Студентська рада Полтавського університету економіки і торгівлі (за згодою);

19. Молодіжний проект «Школа майбутньої сім'ї» може бути призупинений наказом начальника управління у справах сім'ї, молоді та спорту та в інших випадках, передбачених чинним законодавством.

2.3. Перспективний план і зміст Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї»

Полтавський молодіжний проект «Школа майбутньої сім'ї» створюється з метою підготовки молоді м. Полтава до сімейного життя, усвідомлення важливості функціонування інституту сім'ї, підвищення соціального престижу батьківства і материнства, виховання сімейних цінностей. Проект «Школа майбутньої сім'ї» складається з теоретичного курсу, який міститиме у собі такі форми навчання як лекції, тренінги, семінарські заняття, диспути та екскурсії.

Робота з молоддю стосовно підготовки її до сімейного життя має здійснюватися за основними напрямками:

1. *Загальносоціальний.* Розкриває політику держави в області шлюбно-сімейних відносин, значення сім'ї в суспільстві, гендерну структуру сім'ї,

розглядає історичний аспект виникнення сім'ї на різних історичних етапах.

2. *Етичний.* Включає виховання моральних якостей та цінностей, усвідомлення моральних основ шлюбно-сімейних відносин, почуття відповідальності перед дружиною (чоловіком), сім'єю, дітьми, а також культуру інтимних почуттів, уявлення про благополуччя сім'ї.

3. *Правовий.* Ознайомлення з основами законодавства про шлюб, із положеннями сімейного права, з обов'язками подружжя по відношенню один до одного, до дітей, до суспільства, формування правової культури сімейних відносин серед молоді.

4. *Психологічний.* Формування поняття про особистість, особливості психології міжособистісних відносин молоді, психологічні основи шлюбу та сімейного життя, вміння розуміти психологію один одного, розвиток почуттів, що необхідні для подружнього і сімейного життя, володіння навичками спілкування та ін.

5. *Фізіолого-гігієнічний.* Обговорення питань репродуктивного здоров'я, статевих відносин, сексуальної культури сім'ї, способів планування сім'ї, формування установок на здоровий спосіб життя.

6. *Педагогічний.* Формування уявлень про роль сім'ї у вихованні дітей, її педагогічний потенціал, виховання усвідомленого батьківства та материнства, розкриття специфіки виховання дітей в сім'ї на різних вікових етапах та роль батьків в цьому процесі.

7. *Естетичний.* Формування відношення до сімейного життя як до самостійної естетичної цінності.

8. *Господарсько-економічний.* Розкриття уявлення про господарство в сім'ї та сімейний бюджет, набуття теоретичних знань, необхідних у сімейному побуті.

На основі дослідження сімейних цінностей полтавської молоді нами розроблено перспективний навчальний план Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї» з урахуванням розкриття тих питань, які виникли у опитуваних респондентів.

**Перспективний навчальний план Полтавського молодіжного проекту
«Школа майбутньої сім'ї»**

№ п/п	Тема	Зміст	Примітка
1.	Міжстатеві та шлюбно-сімейні відносини в історії людства	<p>Поява сім'ї. Причини появи моногамії та індивідуальної сім'ї. Шлюб та сім'я в античному світі. Римське шлюбно-сімейне законодавство. Гендерна асиметрія у середньовічному суспільстві та сім'ї. Патріархальна сім'я як типова форма моногамного шлюбу. Причини утворення патріархальної сім'ї. Становище жінки у патріархальній сім'ї. Законодавче закріплення патріархальної моногамної сім'ї, релігія та традиції як основні фактори її закріплення. Основні проблеми моногамної сім'ї. Характер подружніх стосунків. Ставлення церкви до сексу і шлюбу. Подружня вірність і шляхи боротьби за неї. Шлюбно-сімейні стосунки у Київській Русі. Шлюбна угода. Звичаєве право українців у сфері шлюбно-сімейних стосунків. Різновиди українських шлюбно-весільних звичаїв. Значення молодіжних громад у розвитку між статевих стосунків. Вечорниці – як суспільна інституція дошлюбної підготовки молоді.</p>	
2.	Розвиток стосунків. Дружба, закоханість кохання	<p>Проблеми дошлюбного знайомства. Служба знайомств. Етика і психологія залицяння та дошлюбних побачень. Взаємовиховання майбутнього подружжя. Кокетство і флірт. Основні функції дошлюбного періоду. Вивчення та пізнавання шлюбного партнера. Гігієнічні основи дошлюбного спілкування. Поцілунки. Дошлюбні статеві контакти, їх значення та наслідки. Пристрасть, закоханість, кохання.</p>	
3.	Дошлюбна поведінка молоді	<p>Одруження – важливий етап в житті людини. Формування установки на сім'ю. Значення сім'ї в житті людини. Холостяцька психологія та категорії одинаків. Умови та мотиви вступу в шлюб. Шлюбний вік та оптимальне співвідношення партнерів. Свобода та критерії вибору шлюбного партнера. Типові моделі шлюбного партнера.</p>	

		Секрети та парадокси вибірковості. Нові тенденції у дошлюбних стосунках, вплив «сексуальної революції» та їх оцінка. Основні помилки у виборі партнера та їх наслідки для шлюбу.	
4.	Юридично-правові та господарсько-економічні особливості сім'ї	Юридично-правова підготовка молоді до шлюбу. Ознайомлення з сімейними кодексом та основними принципами сімейного права. Порядок і умови укладання шлюбу. Права та обов'язки подружжя. Правові рамки сексуальної поведінки. Правостосунки особистісного та майнового характеру в сім'ї. Правостосунки між батьками і дітьми. Шлюбний контракт. Розлучення та аліментні зобов'язання. Господарсько-економічний аспект формування майбутнього сім'янина. Жінка та чоловік у структурі сімейного побуту. Гендерна диференціація сімейних обов'язків. Моделі розподілу домашньої праці. Сімейний бюджет та основи його розподілу.	
5.	Весільні традиції і обряди	Весільна обрядовість в історії української культури. Основні етапи підготовки та проведення сучасного весілля. Традиції і обряди сватання і заручин. Особливості проведення тематичних весіль.	
6.	Девальвація сімейних цінностей сучасної молоді: причини та наслідки	Невідповідність між статевим і соціальним дозріванням молоді. Урбанізація суспільства. Демографічна криза. Нестабільність сім'ї. Надмірно ранній початок статевого життя. Поширення проституції. Венеричні хвороби. Особливості сучасної сім'ї як умова коригування підходів до шлюбної підготовки молоді. Принципові зміни сімейного укладу: заміна діяльнішої основи сімейного життя, економічна самостійність жінки.	

7.	Проблеми молоді сім'ї	<p>Житлова проблема молоді сім'ї. Взаємини молоді сім'ї з батьками. Причини конфліктів молодих і батьківських сімей. Наростання господарсько-економічних проблем у шлюбі. Сексуальні стосунки молоді сім'ї. Психологія першої шлюбної ночі. Проблема цнотливості. Сексуальні стосунки чоловіка і жінки. Типові недоліки подружнього сексу в молодій сім'ї. Морально-психологічні проблеми молоді сім'ї. Деідеалізація шлюбного партнера. Несумісність «сценаріїв» у кожного з подружжя. Кохання в молодій сім'ї. Кохання і ревності. Шляхи культивування кохання. Подружній обов'язок і подружня вірність. Причини подружньої невірності.</p> <p>Структура спілкування молоді сім'ї. Правила подружньої етики на першому етапі становлення сім'ї. Пульсуюча модель спілкування. Модель ідеального чоловіка та ідеальної дружини. Шляхи досягнення подружнього щастя. Сім'я і друзі. Сім'я і кар'єра.</p>	
8.	Конфлікт у стосунках молодих людей	<p>Сімейний конфлікт, його особливості та форми. Конфлікт як засіб розв'язання сімейних суперечностей.</p> <p>Особливості неблагополучних сімей. Негативні емоції, їх роль у виникненні сімейних конфліктів. Прямі та опосередковані вираження негативних емоцій. Управління емоціями. Врівноваження позитивних і негативних емоцій, розрядка і сублимація. Прийоми саморегуляції та розслаблення. Психологія стресу. Деструктивні конфлікти. Медико-психологічні та педагогічні наслідки конфліктів у сім'ї. Попередження сімейних конфліктів. Правила подружньої етики, що запобігають конфліктам у сім'ї. Небажані форми вирішення конфлікту у сім'ї. Основні типи вирішення конфліктів. Психологія подружнього примирення.</p>	
9.	Сексуальна культура сім'ї	<p>Людська сексуальність та сексуальна норма. Основні функції сексуальності. Складові компоненти сексуальності: чуттєвість, інтимність, статевий інтерес, сексуальне</p>	

		<p>бажання, сексуальна збудливість, сексуальна потреба і мотивація. Психологія чоловічої та жіночої сексуальності та їх урахування в подружній взаємодії.</p> <p>Сексуальна культура та шляхи її формування. Секс і кохання. Любовна гра. Етика і психологія подружнього життя: вміння партнерів правильно оцінити психічний і фізичний стан один до одного, бережливе ставлення до партнера, розкутість, взаємне довір'я, інтимність, творчість, прагнення до змін, альтруїзм, взаємна активність, сексуальна грамотність. Еротична мова і вміння обговорювати сексуальні проблеми. Ерогенні зони та техніка впливу на них. Епілог інтимного спілкування. Час, частота та ритм статевих стосунків у сім'ї. Шляхи синхронізації індивідуальних сексуальних циклів. Критерії визначення оптимальної норми сексуальності. Право партнерів на відмову в сексуальній близькості. Психологічні фактори сексуальної гармонії.</p> <p>Сексуальна несумісність, розлади їх причини та профілактика. Гіперсексуальність. Причини сексуальної дисгармонії та шляхи збагачення сексуального життя. Імпотенція та ригідність, їх причини і шляхи подолання.</p>	
10.	Виховання майбутнього сім'янина	<p>Моральна підготовка сім'янина. Сімейна кар'єра. Жіночність і мужність. Виховання моральних рис ,необхідних для сім'янина. Естетична підготовка до шлюбу. Естетика побуту. Сімейні свята. Сімейне дозвілля. Естетична культура сім'ї.</p>	
11.	Психологічний мікроклімат в сім'ї	<p>Психологічний клімат сім'ї, його типи. Психологічний клімат і сумісність подружжя. Ієрархічні рівні подружньої сумісності. Ритми фізіологічних процесів та їх вплив на клімат сім'ї. Формування рис характеру, необхідних для повноцінного подружнього спілкування: тактовність, стриманість, терпеливість, поступливість, емоційна гнучкість, розуміння партнера, емпатія.</p> <p>Основні проблеми подружніх стосунків:</p>	

		<p>проблема лідерства, розподілу праці, у сім'ї, подружньої сумісності, адаптації, попередження подружньої втоми</p> <p>Психологічні особливості статей та їх врахування в подружньому житті. Особливості міжстатевого спілкування на різних вікових етапах. Типи подружніх пар за Г.Салівеном: «батько-дочка», «мати – син». Вплив темпераменту та характеру на подружню сумісність.</p> <p>Біологічна то соціальна основа в коханні. Основні компоненти та рівні в коханні. Виховання культури інтимних почуттів.</p>	
12.	Сексуальні аспекти функціонування сім'ї	<p>Моделі сексуальної просвіти. Спекуляції навколо доцільності сексуальної просвіти. Основні завдання та стратегії сексуального виховання. Виховання правильного ставлення до репродуктивного здоров'я. Гендерний аналіз сексуальної активності молоді. Профілактика раннього сексуального дебюту. Формування терпимості до людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. Особливості формування сексуальної культури молоді. Особливості сексуальної вербальної культури. Формування дотикової техніки та культури ласк. Ознаки сексуального благополуччя: гендерний аспект. Основні методи запобігання небажаної вагітності. Аборт і його наслідки. Безплідний шлюб.</p>	
13.	Підготовка до усвідомленого батьківства	<p>Формування репродуктивної установки молоді. Соціально-психологічна потреба в дітях. Гендерні особливості репродуктивних установок. Оптимальні терміни народження дітей. Негативні наслідки надмірної відстрочки народження дитини. Умови народження повноцінної здорової дитини. Бажані і випадкові діти. Психогігієна вагітності, психологічна готовність до материнства. Вимоги до зачаття дитини. Алкоголь, куріння і потомство. Рекомендації вагітним жінкам. Психологічний комфорт під час вагітності. Розуміння психологічного стану вагітної жінки. Перинатальне виховання.</p>	

		<p>Поради чоловікові, котрий готується стати батьком. Чоловічий супровід вагітності. Вагітність і статеве життя. Психологія пологів. Спільні пологи.</p> <p>Біологічний і соціальний аспекти материнства та батьківства. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх батьків. Роль батька у сучасній сім'ї. Психологічні кризові явища в молодого батька.</p> <p>Анатомо-фізіологічні і психологічні особливості дитини першого року життя.</p> <p>Азбука материнства. Невірні установки батьків щодо догляду дітей. Правила поведінки подружжя в перші місяці після народження дитини. Емоційне спілкування дитини з батьками – передумова нормального психічного розвитку дитини.</p> <p>Планування сім'ї.</p>	
14.	Молоді батьки та виховання власних дітей.	<p>Статеворольова ідентифікація дитини в сім'ї. Переваги сімейного виховання в дошлюбній підготовці молоді. Особливості статевої соціалізації дівчат і хлопців у сім'ї. Причини безстатевого виховання. Особливості статевого виховання. Проблеми, що виникають у стосунках дітей з батьками.</p>	

Висновки

Сім'я є одним з найдавніших соціальних утворень в суспільстві, що виконує низку соціально значущих функцій. Сім'я – це не тільки основа суспільства, але й складний соціальний організм, який постійно змінюється згідно з внутрішньою логікою свого розвитку.

Майбутнє нашої держави залежить повною мірою від змісту цінностей, які закладаються у світоглядні орієнтири молоді. Реалії кризових явищ в духовно-етичній сфері життя сучасної сім'ї як причини девальвації сімейних цінностей ведуть за собою ряд наслідків, які впливають на стан і благополуччя сучасної сім'ї. Зруйнування етичних поглядів на шлюб і сім'ю, пошкодження засад сім'ї, втрата традиційного сприйняття батьківства і материнства дезорієнтують погляди сучасної молоді на функціонування сім'ї як соціального інституту. Гостро постає проблема готовності молоді до створення сім'ї та поглядів на сімейні цінності.

Саме тому з метою виявлення рівня готовності молоді м. Полтава до створення власної сім'ї та усвідомлення сімейних цінностей нами проведено дослідження, яке дало нам об'єктивні результати.

Обробка результатів дозволяє стверджувати, що молодь м. Полтави виявляє бажання створити власну сім'ю. Але спостерігається проблема недостатньої готовності до сімейного життя, яка виявляється у ряді питань, що постають перед молоддю при створенні власної сім'ї.

Дослідження сімейних цінностей полтавської молоді вказує на те, що сучасна молодь не може чітко виокремити сутність сімейних цінностей у системі життєвих цінностей.

Саме з метою підготовки молоді до сімейного життя ми розробили Полтавський молодіжний проект «Школа майбутньої сім'ї», головними завданнями якого є навчання молоді з метою підвищення відповідальності перед шлюбом і сімейним життям, підготовки молоді до створення сім'ї,

формування високого рівня етико-психологічної культури сімейних відносин, формування сімейних цінностей.

Також нами розроблено Положення Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї», які вказують на особливості функціонування даного проекту.

На основі дослідження сімейних цінностей полтавської молоді нами розроблено перспективний навчальний план Полтавського молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї» з урахуванням розкриття тих питань, які виникли у опитуваних респондентів. При розробці перспективного навчального плану ми дотримувалися таких напрямів здійснення навчання молоді м. Полтава: загальносоціальний, етичний, правовий, психологічний, педагогічний, естетичний, естетичний та господарсько-економічний.

Література

1. Ази православ'я. Домашня Церква. Такою має бути сім'я. /Протоіерей Віктор Михалевич/ - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoslavja.lutsk.ua/vev/statija/?newsid=1703>
2. Взаємодія сім'ї та освітніх закладів як необхідна умова продуктивності навчально-виховного процесу, виховання підростаючого покоління. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ualogos.kiev.ua/toprint.html?id=1413>
3. Гарагуля М. Функціональна неадекватність сім'ї [Текст] / Микола Гарагуля / / Соціальний педагог. – 2008. – №7. – С.21–26
4. Девальвация семейных ценностей. Можно ли переломить ситуацию? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ug.ru/archive/17369>
5. Державна доповідь про становище дітей в Україні. «Проблеми бездоглядності та безпритульності дітей» Київ 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ditu.gov.ua/docs/dopovid_03.pdf
6. Доброєр О. Відповідальне батьківство. Роль і значення чоловіка для виховання дитини [Текст] / Олександр Доброєр // Психолог. – 2009. – №36. – С. 22–24
7. Докторович М. Неповна сім'я - модель сучасної сім'ї [Текст] / Марина Докторович // Соціальний педагог. – 2009. – №9. – С. 33–45.
8. Єпископ Пантелеїмон. Роль сім'ї у збереженні миру, порядку та умов розвитку благополуччя держави [Текст] / Пантелеїмон Єпископ // Світ виховання. – 2010. – № 6. – С. 20–22
9. Загальні засади діяльності соціального педагога з сім'єю. /Ричкова Л.В. Костіна В.В./ - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://socpedagogika.narod.ru/sem.html>
10. Закон України «Про охорону дитинства» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142)
11. Історичні витоки та соціологічне осмислення явища насильства в сім'ї:

- гендерний аналіз проблеми. /Приходько Т.В./ - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/uk/2009-3/09-3-12.pdf>
12. Карасевич А. Педагогічні теорії формування готовності студентської молоді до створення сім'ї в сучасних умовах [Текст] / Антоніна Карасевич // Рідна школа. – 2008. – №12. – С.22–25
  13. Ландяк А. Сім'я - основа виховання дітей. Відповідальне батьківство [Текст] / Алла Ландяк // Сучасна школа України. – 2010. – № 1. – С. 75–87.
  14. Молодіжна сімейна політика в Україні [Електронний ресурс] / Ничипоренко Світлана Володимирівна / - Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/monografii/nichiporenko.pdf>
  15. Населення України. Народжуваність в Україні у контексті суспільно-трансформаційних процесів. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/monografii/Book-Naselenie_.pdf
  16. Причини та види сімейних конфліктів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurisprudence.com.ua/page/4/>
  17. Слово в день пам'яті Преподобних Кирилла и Марии, родителей Преподобного Сергия Радогежского. О Таинстве Брака. / Митрополит Ташкентский и Среднеазиатский./ - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoslavie.uz/Vladika/Books/PravoslSupr.htm>
  18. Типологія і структура сім'ї. Проблеми сучасної сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8328.html>
  19. Худошин А. В напутствие новобрачным. Свято-Троицкий Ионинский монастырь, 2010. – 480 с.
  20. Що являє собою сім'я як соціальний інститут? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/15130616/sotsiologiya/scho_yavlyaye_soboyu_simya_sotsialniy_institut
  21. Щорічна державна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище сімей та стан реалізації

державної сімейної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
[http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article?
art_id=128245&cat_id=128243](http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article?art_id=128245&cat_id=128243)

22. Яценко Л. Теоретичні засади підготовки молоді до майбутнього сімейного життя [Текст] / Ліана Яценко // Рідна школа. – 2008. – №10. – С.51–54.

Друже!

Просимо дати відповіді на запитання цієї анкети. Це твоя допомога нам – у відповідях на запитання.

1. Позначте пріоритетність життєвих цінностей, яким Ви надаєте перевагу:

- матеріальні
- духовні
- сімейні
- навчальні

2. Чи хотіли б Ви створити сім'ю?

---

3. У якому віці Ви плануєте створити сім'ю?

---

4. Яку сім'ю Ви хотіли б створити:

- А) побудовану на пріоритеті власного «Я»
- Б) побудовану на взаєморозумінні, взаємоповазі, спільній сімейно-побутовій діяльності
- В) Ваш варіант: _____

5. Ви надаєте перевагу сім'ї з таким типом сімейного уставу:

- А) патріархат (главою сім'ї є чоловік)
- Б) матріархат (главою сім'ї є жінка)
- В) всі важливі питання в сім'ї вирішуються за взаємною згодою

6. Що Ви вкладаєте в поняття «сімейні цінності»?

---

7. Як Ви відноситеся до створення студентської сім'ї?

- А) позитивно
- Б) негативно

8. Чи є необхідним у м. Полтава створення молодіжного проекту «Школа майбутньої сім'ї»?

- А) так
- Б) ні

9. Які б питання у створенні власної сім'ї Вас найбільше цікавили?

Дякуємо за щирі відповіді!